

Raport anual

2008

Institutul pentru Studierea Problemelor

Minorităților Naționale

Cluj-Napoca

Cuprins

Despre noi	3
Membri	5
Activitățile desfășurate în anul 2007	7
Activitățile desfășurate în anul 2008	10
Elaborarea strategiei de cercetare pe problematica roma a ISPMN	10
Proiecte inițiate de institut	12
Conferințe	19
Mese rotunde	25
Universități de vară.....	31
Seminarii săptămânale, workshopuri.....	34
Expoziții.....	36
Realizare filme, cd-uri, dvd-uri	39
Editare cărți.....	40
Publicații.....	45
Fondul de documente al Centrului de documentare	47
Cercetări și anchete sociologice	49
Participarea la evenimente (conferințe, mese rotunde, universități de vară) organizate de alte instituții	56
Colaborări internaționale	60

Despre noi

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale s-a **înființat** prin Ordonanța Guvernului 121/2000, aprobată prin Legea 396/2001.

Institutul **funcționează** potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 893/2007 și a Regulamentului intern de organizare și funcționare, ca o instituție publică, cu personalitate juridică în subordinea Guvernului și în coordonarea Departamentului pentru Relații Interetnice.

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale este un institut de cercetare pluridisciplinară, cu sediul în municipiul Cluj Napoca.

Institutul are ca **scop** studierea și cercetarea inter și pluridisciplinară a păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, aspectelor sociologice, istorice, culturale, lingvistice, religioase sau de alta natură ale minorităților naționale și ale altor comunități etnice din România. Scopul Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale este de a asigura o mai buna cunoaștere de către instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și cetățenii romani a problematicii drepturilor minorităților naționale, a modului în care comunitățile minorităților își păstrează, își dezvoltă și își exprimă identitatea etnică, culturală, lingvistica și religioasă, precum și a modului în care aceste drepturi sunt garantate în alte țări. Totodată scopul Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale este să informeze opinia publică de peste hotare în legătura cu modalitățile practice prin care drepturile minorităților naționale sunt asigurate și respectate în România.

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale are următoarele **atribuții principale**:

- a). elaborează, coordonează, efectuează și contractează studii, analize și cercetări inter și pluridisciplinare, fundamentale, respectiv aplicate, privind diferitele aspecte ale păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase în rândul minorităților naționale și al altor comunități etnice constituite în urma unor procese migraționale recente.
- b). organizează și realizează programe în parteneriat cu instituții și organisme internaționale
- c). elaborează, tipărește și difuzează în țară și în străinătate publicații, rapoarte de informare, precum și alte materiale cu caracter științific

d). asigură participarea personalului Institutului la acțiuni cu caracter științific și cultural, la reuniuni, precum și la alte acțiuni având ca scop protejarea drepturilor cetățenilor aparținând minorităților naționale

e). inițiază și organizează seminarii, colocvii, dezbateri, simpozioane, mese rotunde și alte acțiuni pe tema păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, culturale și lingvistice și religioase în rândul minorităților naționale.

f). organizează vizite de documentare și schimburi de experiență cu persoane din țară și din străinătate în scopul cunoașterii experienței altor sisteme de protecție a drepturilor cetățenești aparținând minorităților naționale.

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale funcționează în conformitate cu organigrama aprobată prin H.G.893/2007.

Astfel, Institutul este condus de un președinte, ajutat de un vicepreședinte. Președintele conduce activitatea Institutului și o reprezintă în raport cu Guvernul, cu ministerele și alte autorități ale administrației publice, cu organizații, precum și în raporturile cu persoane fizice și juridice, din țară și din străinătate. Vicepreședintele este înlocuitorul de drept al președintelui și exercită atribuții delegate de către acesta. În activitatea sa, președintele este ajutat de un consiliu științific consultativ format din 5 cercetători din cadrul Institutului, care acordă asistență președintelui în exercitarea atribuțiilor sale.

În cadrul institutului funcționează următoarele **servicii și compartimente** care sunt în subordinea directă a președintelui:

- a. Serviciul economic, contencios și administrativ
- b. Compartimentul audit
- c. Compartimentul de studii, analize și cercetare
- d. Centrul de documentare

Institutul a elaborat un site care poate fi accesat la adresa de web <http://www.ispmn.gov.ro/>.

Membri

Președinte

Horváth István

Vicepreședinte

Hetea Estera Roxana

Serviciul economic, contencios și administrativ

Ágoston Palkó Erika, șef serviciu/economist

Bandi Robert, expert achiziții

Bogdan Andrea, consilier juridic

Kállay Petru, economist

Mohácsek Magdolna, consilier juridic

Sebesi Claudia Carolina, expert PR și secretariat

Soós Ibolya, contabil

Compartimentul audit

László Gabriella Andrea, auditor

Compartimentul de studii, analize și cercetare

Anghel Remus Gabriel

Bokor Zsuzsa

Fleck Gábor

Fosztó László

Gidó Attila

Gagyi Ágnes

Jakab Albert Zsolt

Kiss Tamás

Könczei Csongor

Kozak Horațiu-Iuliu

Lăcătuș Crăciun Ioan

Olti Ágoston (*până în septembrie 2008*)

Peti Lehel
Plainer Zsuzsa
Rostas Iulius
Sólyom Zsuzsa
Székely István Gergő
Toma Ștefania Adriana
Veress Ilka

Centrul de documentare

Hossu Iulia-Elena, cercetător
Moisa Cristina Alina, cercetător
Virginás Péter, cercetător documentarist
Vitos Katalin, cercetător

Consiliul științific

Kiss Tamás, secretar științific
Anghel Remus Gabriel, membru
Fosztó Laszló, membru
Könczei Csongor, membru
Vitos Katalin, membru

Activitățile desfășurate în anul 2007

La sfârșitul anului 2007 Institutul a organizat trei evenimente științifice, iar membri Institutului au participat la mai multe conferințe, mese rotunde organizate de alte instituții, atât în țară, cât și în străinătate.

Evenimente organizate de Institut

„Trenul Kasztner și holocaustul din Ardealul de Nord”, Cluj-Napoca, 17 decembrie 2007

Întâlnirea a avut loc la Liceul Unitarian "János Zsigmond" din Cluj-Napoca.

Scopul evenimentului a fost lărgirea cunoștințelor elevilor asupra problemei holocaustului din România și asupra minorității evreiești din țară.

Prezentările s-au referit la ghetoizarea și deportarea populației evreiești spre lagărele de exterminare din anul 1944. De asemenea s-au făcut specificații asupra situațiilor diferite ale evreilor din Transilvania de Nord, Transilvania de Sud, Basarabia, Bucovina și Banatul Românesc.

Masă rotundă „Cercetarea minorității armenesti din Transilvania”, Gherla, 17 decembrie 2007

Scopul acestui program a fost în primul rând oferirea unei oportunități de întâlnire pentru cercetătorii minorității armenesti din diferite domenii (istorie, antropologie vizuală, sociologie), iar în al doilea rând fundamentarea unui forum științific pentru cercetătorii respectivi, al cărui rezultat ar putea fi nominalizat ca sintetizarea și clarificarea perspectivelor actuale al cercetărilor în cadrul temei sus-menționate.

Programul a fost compus din două evenimente diferite din punctul de vedere al structurii și al publicului-țintă al convorbirilor.

Primul program a fost conceput ca un workshop pentru cercetătorii invitați. Temele discutate au avut în centru problemele teoretice și particularitățile metodologice al unor cercetări efectuate din perspectivele diferitelor discipline. Un rezultat final al acestui workshop constă în elaborarea unui scenariu pentru un film documentar-antropologic despre conștiința istorică al comunității armenesti din Gheorgheni, județul Harghita.

Al doilea eveniment, masa-rotundă a avut loc la parohia armenească din Gherla, cu participarea reprezentanților comunității locale armenesti. Scopul acestei discuții a fost informarea armenilor privind cercetările despre istoria și cultura lor.

Participanții acestui eveniment au fost cercetători de la ISPMN, respectiv de la Universitatea Catolică „Pázmány Péter” (Ungaria), de la Universitatea „Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), și membrii diferitelor societăți armenesti din regiunile Transilvaniei.

Cele mai importante rezultate ale acestui eveniment sunt asigurarea posibilității pentru cooperări interdisciplinare și realizarea unui dialog între cercetători și subiecții cercetărilor.

Masă rotundă „Despre politica minoritară a Partidului Comunist între 1944-53”, Cluj-Napoca, 17 decembrie 2007

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Asociația Erdelyi Muzeum

Scopul întâlnirii a fost de discuta despre structurile organizatorice ale minorității maghiare din România în perioada comunistă și despre rolul acestora în integrarea minorității în cadrul sistemului politic socialist. În cadrul discuțiilor s-a evidențiat punctele de cotitură unde politica față de minorități a partidului unic s-a schimbat. Cei mai mulți dintre prezenți au reflectat asupra rolului Uniunii Populare Maghiare din România care pe fondul tradiției de stânga (MADOSZ) a reușit la un moment dat să integreze această comunitate în sistem.

La eveniment au participat István Horváth – președinte ISPMN, Olti Ágoston cercetător ISPMN, Kántor Lajos- redactor șef revista Korunk, Csucsujá István - profesor universitar, Bárdi Nándor – cercetător al Institutului de cercetare al minorităților, din cadrul Academiei Maghiare, Novak Zoltan cercetător al Academiei Române, Lonhardt Tamas lector universitar Universitatea Babeș Bolyai, Hunyadi Attila lector universitar Universitatea Babeș Bolyai.

Anul aceasta Institutul in colaborare cu Editura Pro Print va edita un volum de documente pe această temă.

Participarea la evenimente (conferințe, mese rotunde) organizate de alte instituții

1. Simpozion „Comemorare colectivă – rituri memoriale”, Zenta, 2-4 noiembrie 2007 (Zsolt Jakab Albert, cercetător, Lehel Peti, cercetător)
2. „Conferința tinerilor etnografi și antropologi”, Szeged, 22 noiembrie 2007 (Lehel Peti, cercetător)
3. Conferința „Schimbare de status. Libertate de mișcare, contexte locale și practici transnaționale la migrații români în Milano”, Trento, 4 decembrie 2007 (Remus Gabriel Anghel, cercetător)

4. Conferința „Discursuri naționale maghiare în schimbare”, Budapesta, 4-5 decembrie 2007 (István Horváth, președinte, Tamás Kiss, cercetător, Lehel Peti, cercetător)
5. Conferința „Dans: tradiție și transmitere”, Szeged, 7-9 decembrie 2007 (Csongor Könczei, cercetător)
6. Conferința „Romii și educația: deprivare multiplă sau soarta țigănească”, Budapesta, 11 decembrie 2007 (László Fosztó, cercetător, Stefania Toma, cercetător)
7. Masă rotundă privind implementarea Convenției Cadru pentru protecția minorităților naționale, București, 13-14 decembrie 2007 (Ester Hetea, vicepreședinte, Andrea Bogdán, consilier juridic)
8. Conferința „Actual și viitor în armonia relațiilor interetnice din SE româniei - căi de îmbunătățire a eficienței activității DRI în zonă, Constanța, 14-16 decembrie 2007 (Iuliu Kozák, cercetător)
9. Conferința „Amprente antropologice”, Cluj-Napoca, 15 decembrie 2007 (Iuliu Kozák, cercetător, Stefania Toma, cercetător)
10. Conferința „Mișcări religioase în satele ceangăiești din Moldova”, Bratislava, 17 decembrie 2007 (Lehel Peti, cercetător)

Activitățile desfășurate în anul 2008

Elaborarea strategiei de cercetare pe problematica roma a ISPMN

Misiunea Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) este aceea de a contribui la studierea și cercetarea inter- și pluridisciplinară a păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, aspectelor sociologice, istorice, culturale, lingvistice, religioase sau de altă natură ale minorităților naționale și ale altor comunități etnice din România. Mandatul încredințat ISPMN în acest ciclu de guvernare (vezi programul de Guvernare) a fost ca să promoveze cu prioritate cercetări în legătură cu populația maghiară și roma din România.

În acest context, obiectivele generale ale Institutului sunt:

- crearea unui centru de documentare pe problematica roma, de referință la nivel național și regional. La ora actuală avem peste 300 de titluri de literatură de specialitate relevantă în domeniu, o parte din rapoarte și recomandări tip policy paper națională și internațională, statistici oficiale referitoare la dinamica demografică a populației roma din România, peste 150 de filme documentare ale atelierului de film Videopontes
- Crearea unei meta baze de date conținând produsele directe ale unor cercetări anterioare (statistici, interviuri, baze de date, rezultate ale cercetărilor anterioare)
- Inițierea unor cercetări proprii. În anul 2008 am lansat proiectul „Sistemul instituțional al minorităților naționale din România” și „Modele de segregare etnică: ghetouri rurale din România”.
- Schimburi de idei și dezbateri științifice în domeniul cercetărilor despre romi. În cadrul Institutului organizăm ateliere săptămânale, prelegeri publice, conferințe („Interculturalitate – probleme vechi și noi” – 8 mai 2008, „Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv - 13-14 iunie 2008), universitate de vară „Come Closer” - 12-19 iulie, tabără de vară la Szeltersz (21-24 august 2008). Expoziția fotografică „Come Closer” a fost expusă la Cluj, București și este invitată pentru a fi expusă în Torino în cursul lunii noiembrie 2008. Expoziția va găzdui o serie de dezbateri publice pe tematica romilor din România la care vor participa specialiști din România și Italia.

- Crearea unor parteneriate cu actori majori în domeniul cercetărilor despre romi, respectiv cu instituții (din țară și străinătate) implicate în planificarea și/sau evaluarea de politici publice cu relevanță în ceea ce privește populația roma. (Ex. CRCR, Cluj; UBB, Cluj; MTAKI-HU, Budapesta; MTA-ZTI, Budapesta; FIERI-IT, Torino; Universitatea Manchester – UK)
- Stocarea și furnizarea de date de calitate actorilor implicați în variate faze ale procesului de politici publice destinate populației roma.
- Obținerea unui impact public major prin diseminarea prin variate canale și variatelor audiențe în particular a rezultatelor cercetărilor proprii în general a producției științifice cu relevanță în acest domeniu.

Strategia detaliată poate fi consultată pe pagina de web a Institutului.

Proiecte inițiate de institut

Anuarul minorităților din România 2008

Editarea anuarului minorităților naționale este menită a completa datele existente la ora actuală cu privire la istoria și cultura grupurilor etnice din România, obiectivul lui fiind oferirea unei imagini cât mai clar conturate despre situația actuală politico-socială și culturală a minorităților naționale. Inventarierea acestor informații se va baza pe o gamă extinsă de date formată din analize socio-demografice (mișcarea naturală a populației, concentrarea teritorială, naționalitate și stratificare socială), date cu privire la educația publică, la organizațiile politice ale minorităților naționale, la instituțiile culturale ale acestora și a mass-mediei minorităților naționale. Sursele documentare provin din arhive publice, recensăminte, instituții publice, edituri, ghiduri, organizații, etc.

Publicarea acestui anuar va fi rodul cercetării întreprinse de către mai multe instituții aflate în colaborare cu Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale și își propune să vină în sprijinul celor care doresc să consulte mărturiile arhivistice referitoare la minoritățile naționale din România. Anuarul este destinat atât publicului din sfera academică cât și publicului larg iar ISPMN dorește prin apariția unei publicații de asemenea factură să contribuie și la fundamentarea deciziilor cu privire la politicile publice destinate minorităților naționale. Totodată, prezentarea stării actuale cât și evoluția în timp a situației minorităților naționale vor permite realizarea unor comparații între diferitele situații ale minorităților naționale, cu referință la indicatorii populației majoritare.

Datele și informațiile pentru anul 2008 sunt structurate pe capitole distincte privind minoritățile din România:

1. Date și analize socio-demografice
  - a. Mișcarea naturală a populației pe minorități,
  - b. Concentrarea teritorială a minorităților,
  - c. Naționalitate și stratificare socială.)
2. Educația publică: Evoluția populației școlare între 1992-2007
3. Organizații politice ale minorităților și comportament electoral
4. Instituții culturale
  - a. Analiza bazei de date a proiectului „*Cadastrului instituțiilor culturale a minorităților*”
  - b. Teatre pe limba minorităților. Repertoarul teatrelor pe anii 2000-2007.
  - c. Cărți editate în limbi minoritare (ISSN, ISBN)

5. Mass-media Posturi de radio și televiziune (publică sau privată) care au emisiuni în limbi minoritare: aria geografică, durata emisiunilor

a. Ziare și alte periodici în limbi minoritare. Nr. de exemplar

6. Alocații pentru organizații minoritare

7. Anchete sociologice pe minorități și pe tema relațiilor interetnice

În peisajul publicistic actual, de factură științifică, *Anuarul minorităților din România 2008*, (precum și cele care vor urma) își va găsi o configurație aparte, fiind singura apariție de acest profil ce va avea o acoperire la nivel național.

Cronologia minorităților naționale

Scopul proiectului constă în realizarea unei cronologii a istoriei minorităților naționale din România pentru perioada 1990-2008, sub toate aspectele sale. În cadrul acestui proiect dorim să obținem informații concrete despre istoricul minorităților și o imagine de ansamblu asupra evenimentelor ultimilor 18 ani. Proiectul va include cercetarea minorităților naționale cu reprezentare parlamentară, cu excepția maghiarilor, deoarece sistemul instituțiilor maghiarilor a fost obiectul mai multor studii anterioare a căror rezultate pot fi folosite în această cercetare. Astfel vom studia următoarele minorități etnice: albanezi, armeni, bulgari, croați, greci, evrei, italieni, polonezi, romi, lipoveni, sârbi, slovaci, cehi, tătari, turci, ucraineni, macedoneni, ruteni, germani

Pe baza unor raționamente metodologice dorim să includem în cercetare membrii minorităților naționale intenționând prin acest demers ca prin narativa despre sine, fiecare comunitate să consemneze ceea ce crede că este relevant.

Această cronologie va constitui un instrument util pentru cercetători și pentru publicul larg în a obține informații detaliate despre minoritățile naționale din România. Iar prin metoda de lucru interactivă încercăm să încurajăm procesul de implicare în activitatea științifică a institutului și a reprezentanților minorităților naționale, și sperăm să contribuim la adâncirea relațiilor interetnice a minorităților din România și la dezvoltarea unor relații solide de lucru cu cei interesați de științele sociale din rândul minorităților naționale.

Cadastrul național al minorităților naționale

Proiectul are ca scop inventarierea sistemelor instituționale a minorităților naționale din România și elaborarea unei analize comparative a sistemelor instituționale a diferitelor

minorități naționale. Concepția cercetării pornește de la ideea că sistemele instituționale reflectă complexitatea existenței sociale autonome a minorității respective. Ca urmare a rezultatelor cercetării, se vor arăta calitățile și slăbiciunile unor sisteme instituționale a minorităților, cu ce amenințări și lipsuri se confruntă ele.

Pe baza datelor colectate, se va întocmi un cadastru a instituțiilor minorităților, care să poată fi accesat și de pe internet și care permite contactarea instituțiilor și a liderilor acestora. Prin crearea unei baze de date constant actualizate, sperăm să contribuim la adâncirea/dezvoltarea relațiilor interetnice a minorităților din România.

Cercetarea include minoritățile naționale cu reprezentare parlamentară, cu excepția maghiarilor, deoarece sistemul instituțiilor maghiarilor a fost obiectul mai multor studii anterioare, a căror rezultate pot fi folosite în această cercetare.

Cadastrul instituțiilor unei minorități se elaborează prin trei etape de cercetare:

1. întocmirea listei instituțiilor minorităților care au beneficiat de finanțări de la stat
2. interviuri realizate cu liderii minorităților despre instituțiile minorităților naționale. S-au realizat interviuri cu parlamentari reprezentanți ai minorităților naționale, cu experți în domeniile educației, culturii, religiei, în total de 68 interviuri.
3. colectarea datelor fiecărei instituții identificate în primele două faze de cercetare prin aplicarea unui chestionar. S-au completat 68 de chestionare.

Momentan se colectează statuturile diferitelor organizații, bibliografia cărților și revistelor editate de minorități este în curs de finalizare. Totodată se derulează procesul întocmirii listei instituțiilor cercetate/cunoscute, cu scopul realizării unei baze de date utilizabilă pentru cercetările care urmează, scrierea de rapoarte sinoptice despre fiecare minoritate, prelucrarea chestionarelor, toate acestea finalizându-se în elaborarea unui studiu.

Monitorizarea presei privind minoritățile naționale

Centrul de Documentare din cadrul Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale a inițiat monitorizarea presei în teme următoare: conflicte interetnice, legea privind statutul minorităților naționale din România, legea învățământului – predarea limbii române ca a doua limbă, problema emigranților români din Italia, transformarea sistemului electoral – problematica reprezentării minorităților în parlament (problema votului uninominal).

În cadrul proiectului sunt monitorizate versiunile online a cotidianelor naționale. În cazul presei scrise în limba română sunt acoperite următoarele organe de presă: Evenimentul

Zilei, Jurnalul Național, Ziua, Cotidianul, Gândul. De asemenea sunt monitorizate și organele de presă naționale a minorității maghiare, cum ar fi: Krónika, Új Magyar Szó, Transindex, Erdélyi Riport , Erdélyi Napló, A hét, Európai idő.

Înregistrarea datelor fiecărui articol este standardizată, arhivarea electronică a materialelor este o muncă continuă.

Obiectivul proiectului este aceea de a crea o bază de date în programul statistic SPSS, prin care se pot genera rapoarte statistice despre frecvența acestor teme apărute în diferite organe de presă, și crearea unei baze de date cu articolele, știrile, interviurile, reportajele, editorialele apărute, care va face posibilă analiza mai amplă, cantitativă a discursurilor publice legate de minoritățile naționale.

Banca de date ISPMN

În anul 2008 s-a început colaborarea cu Banca de date a portalului Transindex (www.adatbank.transindex.ro) în vederea elaborării unui proiect comun, și anume: dezvoltarea conținutului online al ISPMN, crearea unei bănci de date în limba engleză, cu conținut specializat pe tema minorităților din România.

Banca de date va cuprinde următoarele conținuturi:

- baze de date statistice
- statistici despre minoritățile etnice din România conform ultimelor recensământuri
- informații privind organizațiile minoritare din România
- cronologiile organizațiilor minoritare din România
- dicționar de localități din România
- hărți etnice
- culegerea legilor referitoare la minorități
- bibliografii de specialitate (de științe sociale) despre minoritățile din România
- bibliografia cărților apărute în limbile minorităților etnice și naționale din România
- biblioteca ISPMN
- cărți și reviste editate de ISPMN
- linkuri utile

Formulare tipizate în limba română și maghiară

Proiectul a fost lansat de către institut în luna octombrie, acesta realizându-se în parteneriat cu Institutul Lingvistic Szabó T. Attila.

Acesta se referă la aplicarea în practică a legislației românești privind drepturile minorităților naționale, în concret la folosirea limbii materne în acele unități ale administrației publice locale în care numărul cetățenilor care aparțin unei minorități naționale depășește 20% din numărul locuitorilor.

Într-o primă fază, institutul a pus la dispoziția celor interesați formularele cel mai des folosite în comunicarea cu unitățile administrației publice locale, în variantă bilingvă (limba română și limba maghiară). Acestea pot fi accesate pe pagina de web al institutului.

Atât textul, cât și forma tipizatei au caracter orientativ (asemănător formularelor în limba română puse la dispoziție pe diferite pagini de internet), aprobarea acestora fiind de competența autorităților administrației publice locale.

După conținut, formularele sunt grupate în treisprezece capitole, oferind astfel o gamă largă a problemelor cu care cetățenii se pot adresa autorităților administrației publice locale.

În cele ce urmează baza de date se va extinde cu formularele cel mai des utilizate de către ministere prin serviciile publice deconcentrate și alte instituții de interes public aflate în subordinea acestora, respectiv cu cele mai importante formulare traduse și în limba celorlalte minorități.

Inventarierea materialelor de campanie electorale ale candidaților care aparțin minorităților naționale

În perioada 1-17 noiembrie 2008 Institutul a inițiat colectarea materialelor de campanie, programelor electorale a candidaților care aparțin minorităților naționale care candidează pentru Senat și Camera Deputaților, pe de o parte, respectiv inventarierea programelor marilor partide politice, în vederea analizei problematicilor referitoare la minoritățile naționale, pe de altă parte.

Un prim obiectiv al proiectului este crearea unei baze de date care să cuprindă materialele electorale ale uniunilor și organizațiilor minorităților naționale. Totodată se va urmări modul în care grupurile minorităților naționale reprezentate în Parlamentul României se angajează în acțiuni de tip politic, electoral și nonelectoral în diferite arene politico-administrative (locală, națională, europeană) și contexte ideologice.

Un al doilea obiectiv al proiectului este acela de a identifica și sintetiza paragrafele, conceptele și ideile principale ale programelor electorale ale partidelor mari (PSD-PC, PNL,

PDL, PIN, PNG, UDMR) referitoare la minoritățile naționale și problematicile specifice în legătură cu aceștia.

Studiul musulmanilor din România

Acest proiect urmărește – în planul cel mai general – cunoașterea comunității musulmane, și în special a modalităților de integrare a musulmanilor în societate dintr-o perspectivă comparată europeană. Prin acest proiect institutul dorește să umple golul lăsat de relativa ignoranță a spațiului academic față de această temă.

În perioada februarie-martie 2008 am desfășurat o cercetare în rândul musulmanilor din România în care am identificat spațiul discursiv al categoriei de „musulman” și al modelelor de integrare propuse de unii lideri ai comunității.

Rezultatele cercetării sunt descrise într-un raport intern “Case study on the best practices in cooperation between authorities and civil society with a view to the prevention and response to violent radicalization: Romania”. Cercetarea a identificat trei modele de integrare diferite. Aceste modele se structurează pe baza unor caracteristici istorice, instituționale și culturale diferite ceea ce le face incompatibile în sensul în care politicile de integrare a musulmanilor nu au același conținut, impact și aceeași rată de succes în rândul diferitelor comunități.

S-au identificat câteva procese și problematici cheie: fragmentarea autorității religioase și restructurarea comunității în contextul imigrației musulmane și al discursului global islamofobic, legăturile cu Turcia și practicile transnaționale, „modelul Dobrogean” în viața cotidiană între ideologie și regim etnic constituit istoric.

Cercetarea referitoare la musulmani se va lărgi în vara anului 2009 cu o cercetare de teren în Dobrogea. Aceasta va urmări completarea datelor furnizate de reprezentanți ai instituțiilor cu date calitative referitoare la viața cotidiană a musulmanilor din Dobrogea. Dorim să vedem cum anume sistemele de categorizare operează în viața cotidiană, cum apare, cum este trăită și ce relevanță are identitatea culturală (etnică, religioasă, regională), cum se articulează în teren problematicile cheie identificate.

De asemenea, se va demara un proiect de sintetizare a datelor publicate (sub formă de carte, studii, monografii) despre musulmanii din România. Scopul proiectului este trecerea în revistă a studiilor și monografiilor despre turci și tătari pentru a forma o imagine cât mai completă despre istoria socială și culturală a musulmanilor și situația lor actuală. Proiectul,

bazat pe analiza literaturii secundare despre musulmanii din România, se va finaliza în editarea și publicarea unei cărți, cel mai probabil în prima jumătate a anului 2010.

Totodată, institutul își propune să continue coordonarea lucrărilor de licență de la Facultatea de Sociologie din Cluj axate pe islam sau pe comunitatea musulmană.

Conferințe

Conferință științifică internațională “Națiuni și minorități naționale în Uniunea Europeană”, Cluj-Napoca, Universitatea Sapientia, Departamentul de Studii Europene, Facultatea de Științe și Arte, 27-29 martie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj Napoca, Universitatea Sapientia - Departamentul de Studii Europene, Cluj Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Politice, Cluj Napoca, Academia Maghiară de Științe din Ungaria - Institutul de Științe Politice

Dezbaterile s-au referit, în general, la statutul și viitorul minorităților naționale, și, în special la democrația consociativă, multiculturalitate, relația dintre stat național și minoritățile naționale, națiune, regionalism și problema minorităților, statutul minorităților naționale în UE (normative, documente internaționale) etc.

La eveniment au participat István Horváth, președintele ISPMN, Márton Tonk, Universitatea Sapientia, Cluj-Napoca, Barna Bodó, Universitatea Sapientia, Cluj-Napoca, Tünde Székely, Universitatea Sapientia, Cluj Napoca, Dezső Szenkovics, Universitatea Sapientia, Cluj Napoca, Miklós Bakk, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Attila Demeter, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca, Zsolt Szabó, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca, Péter Egyed, Universitatea Babes Bolyai, Cluj Napoca, Zoltán Szász A., Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca, Krisztina Sárosi Márdirosz, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca, Daniel Barbu, Universitatea Bucuresti, Alexandra Ionescu, Universitatea București, Vasile Docea, Universitatea de Vest, Timișoara, András A. Gergely, Academia Maghiară de Științe, Budapesta, Ungaria, Balázs Vizi, Academia Maghiară de Științe, Budapesta, Ungaria, Mátyás Binder, Universitatea Eotvos Lorand, Budapesta, Ungaria, Dániel Hegedűs, Universitatea Eotvos Lorand, Budapesta, Ungaria, Zoltán Simon, Universitatea Debrecen, Ungaria, Márta Fazekas, Universitatea din Miskolc, Ungaria, Christoph Pan, Universitatea din Innsbruck, Austria.

Conferință științifică internațională „Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv”, Miercurea-Ciuc, 12-13 iunie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj Napoca, Universitatea Sapientia, Miercurea-Ciuc, Catedra de Științele Umane a Facultății de Științe Economice și Umaniste

Numărul participanților a fost în jur de 40.

La eveniment au participat cercetători de la mai multe instituții din Ungaria cu preocupări în domeniu: Institutul pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale din cadrul Academiei Maghiare de Științe, Universitatea „Pannon”, Veszprém, programul doctoral centrat pe politici lingvistice al Universității din Seghedin (Szeged).

Conferința a avut ca scop dezbateră și practicilor pedagogice printre cercetători, pedagogi și persoane direct implicate în procesul de planificarea a predării limbii române pentru elevii aparținând minorităților naționale.

Majoritatea prezentărilor s-au concentrat pe variatele aspecte ale bilingvismului, a pedagogiei în context bilingv, a comunicării culturale și a bi- și interculturalității ca dimensiune și implicație majoră a bilingvismului.

Conferință științifică internațională „Istorie interconectate. Perspective comparate asupra Ungariei și României, 12 -14 Septembrie 2008, Cluj – Napoca

Conferința a fost organizată sub egida Centrului pentru Studii Est Europene și Baltice (CBEES) Universității Södertörn, CEU-HESP Proiectul de istorie comparată a Departamentului de istorie al Universității Est Europene, Budapesta (CEU-HESP), în colaborare cu Departamentul de Științe Politice, Administrative și Comunicare, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială ale Universității Babeș – Bolyai (BBU) și **Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN)**, Cluj – Napoca. Evenimentul a fost susținut financiar de către Centrul pentru Studii Est Europene și Baltice (CBEES), Universitatea Södertörn, Institutul Suedez și Programul pentru susținerea educației înalte al Universității Central Europene (CEU), Budapesta și Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

Acest proiect a fost inițiat cu scopul dezvoltării unui cadru comun propice unui schimb de informații între cercetătorii din România și Ungaria, prilejuit fiind de Hotărârea de Guvern adoptată în Ședința Comună a Guvernelor celor două state în anul 2007.

Căderea regimurilor comuniste în Centrul și Estul Europei a reprezentat pentru țările implicate începutul unei val de schimbări politice, economice și sociale. În acest nou context,

schimbările în ceea ce privește relațiile inter- statale nu au întârziat să apară, actualmente, țările din Centrul și Estul Europei aflându-se într-o strânsă rețea de înțelegeri inter- guvernamentale menite de a reorienta natura relațiilor dinspre conflict spre o cât mai strânsă cooperare. Un exemplu ilustrativ în ceea ce privește reconsiderarea acestui tip de relații, îl constituie cazul relațiilor dintre Ungaria și România.

Organizarea unui astfel de eveniment a avut drept scop acoperirea unui gol de comunicare și colaborare care există între specialiștii care cercetează teme de interes comun celor două state: România și Ungaria. Totodată, dorind să promoveze inițierea și dezvoltarea unor posibile proiecte comune menite spre a oferi un context de dialog intercultural. Participanții la acest proiect au fost încurajați să dezvolte perspective de studiu ce depășesc linia canonului de istoriografie tradiționalistă și să-și racordeze studiile la întreaga istorie, transcendând liniile istoriilor naționale, prin integrarea la noile linii de cercetare – perspectivele transnaționale, comparativiste – promovând o perspectivă integralistă.

Studiile prezentate s-au axat în general, pe următoarele problematici: *Dinamica formării națiunilor*, *“Canonizarea” culturilor naționale*, *Miturile istorice și reprezentări ale acestora*, *Dominația asupra spațiului și “memoria istoriei”*, *Spații comune și viață cotidiană*, *Interacțiunile economice, naționalismul și provocările ridicate de acestea*, *Politicul – de la teorie la practică*.

Evenimentul a constituit un bun prilej pentru dezvoltarea unui cadru propice de inițiere și consolidare a unor viitoare proiecte, parteneriate, între specialiștii celor două țări, axate pe temele de studiu dezbătute cu ocazia acestei prime întâlniri. Totodată, lucrările prezentate cu ocazia acestei conferințe urmează a fi publicate într-un volum colectiv, pe parcursul anului 2009 la o editură de prestigiu, astfel încât specialiștii în domeniu, interesați de temele dezbătute vor avea acces la materialele produse în contextul acestui proiect.

Conferință științifică internațională „În căutarea unei case: Romii în România și Italia”, 25 noiembrie 2008, Torino

Organizatori: Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Centrul European și Internațional pentru Studii asupra Migrației (FIERI – International and European Forum of Migration Research)

Conferința a fost prilejuită de acordul existent între cele două instituții, menit a oferi un cadru propice colaborării între cercetătorii interesați de studiul problematicii migrației, în mod particular de migrații populației Roma. FIERI reprezintă o puternică și activă rețea de

cercetare academică pentru studiul migrației, iar membrii săi sunt cadre didactice universitare cu cercetări de excelență în domeniul migrației în Italia, făcând parte din IMISCOE, o mare rețea de cercetare europeană a migrației.

În cadrul conferinței au fost dezbătute subiecte axate pe problematica romilor din Italia și România. În cadrul conferinței au fost prezenți specialiști în cercetarea populației Roma ai ISPMN precum și din partea gazdelor, FIERI: Hetea Estera, vicepreședinte ISPMN, Lazlo Foszto, cercetător ISPMN, Stefania Toma, cercetător ISPMN, Fleck Gabor, cercetător ISPMN, Lăcătuș Crăciunel Ioan, Cercetător ISPMN, Cristina Raț, CCRIT, Don Luigi Ciotti, Carlotta Saletti Salza, Daniele Todesco, Marco Solimene, Alexander Valentino, Paolo Ciani, Roberto Malini, Salvatore Esposito. Discuțiile s-au structurat pe două paliere distincte: unul al cercetării de factură științifică iar cel de-al doilea asupra ONG – urilor preocupate de problematicile populației Roma. Principalele subiecte abordate au fost: aspectele culturale, structura socială, economia informală, segregarea spațială, politicile publice ce vizează populația Roma, etc.

Evenimentul a prilejuit deschiderea unor noi perspective de cercetare precum și dezvoltarea unor parteneriate menite a oferi soluții aplicate la problemele populației Roma;

Conferința a fost dublată de vernisarea expoziției fotografice „Come Closer” – expusă anterior și în localitățile Cluj-Napoca și București – care a rămas deschisă publicului larg pentru mai bine de două săptămâni, facilitând accesul la o altă perspectivă asupra problematicii mai sus menționate.

Conferință științifică internațională „140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est”, 11-12 decembrie 2008, Cluj-Napoca

Conferința a fost organizată în colaborare cu Institutul pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale din Budapesta.

Pornind de la legea maghiară a naționalităților din 1868, conferința s-a axat pe următoarele arii tematice:

1. Trecerea în revistă a apariției și evaluarea semnificației legii naționalităților în spațiul Europei Centrale și de Est.
2. În ce măsură legile naționalităților din Europa Centrală și de Sud-Est s-au articulat pe reglementările maghiare, respectiv care sunt sursele proiectelor de lege și inițiativelor de soluționare din perioadele următoare?

3. Ce soluții s-au conturat atunci și care sunt soluțiile preconizate azi? Dacă și în ce măsură s-a ajuns azi la depășirea opozițiilor fundamentale identificate în epocă?

4. În legislația actuală a Uniunii Europene se conturează o inițiativă de a surprinde relațiile dintre state și minorități istorice într-un cadru normativ cuprinzător. În cadrul conferinței dorim să depășim analiza istorică și să o integrăm unei perspective de politică contemporană

Conferința și-a propus să ofere un cadru pentru analiza istorică, identificare de probleme și proiecție în viitor. Așadar și-a asumat trecerea în revistă a legislației privind minoritățile – a actelor normative conturate în contextul relațiilor dintre minoritate și majoritate – din multiplele perspective date de istoriografie, drept, sociologia dreptului, știința politică și politica actuală.

Conferință științifică „Ziua minorităților naționale”, 18 decembrie 2008, Cluj-Napoca

Evenimentul a fost un prilej pentru crearea unui spațiu de discuții destinat tuturor celor interesați de studierea minorităților naționale și totodată de celebrare într-un cadru științific a Zilei Minorităților Naționale. Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) a fost principalul organizator al evenimentelor, având însă ca și colaboratori Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRIT), Cluj – Napoca și Asociația Etnografică „Krizsa János”, Cluj- Napoca.

Ziua a debutat cu o conferință de presă la care au fost prezentate rezultatele preliminare ale anchetei sociologice la nivel național, realizate de către ISPMN și CCRIT: *Dinamica relațiilor interetnice* precum și prezentarea *Raportului de activitate pe anul 2008 al Institutului*. Reprezentanții presei, invitați la acest eveniment, au avut ocazia de a se familiariza cu principalele problematice de studiu pe care Institutul nostru le are în vedere, precum și cu cercetările, conferințele, expozițiile, mesele rotunde, publicațiile, anchetele sociologice, etc., pe tematica minorităților naționale, activități pe care cercetătorii acestei instituții le-au desfășurat pe parcursul anului 2008. Programul zilei a continuat cu o masă rotundă pe tematica cercetărilor despre romi, mai precis asupra rezultatelor precum și a planurilor pe termen lung, a ISPMN, cu referire la acest subiect. Dezbaterile au avut ca participanți: Estera HETEA (ISPMN), POZSONY Ferenc (KJNT), Iulia HOSSU (ISPMN), FLECK Gábor (ISPMN), JAKAB Albert Zsolt (KJNT–ISPMN), KISS Tamás (ISPMN), TOMA Stefánia (ISPMN), BOKOR Zsuzsa (ISPMN), FOSZTÓ László (ISPMN), KÖNCZEI Csongor (ISPMN), Crăciun LĂCĂTUȘ (ISPMN), PLAINER Zsuzsa (ISPMN). Discuțiile s-au focusat asupra următoarelor subiecte: proiecte de cercetări finalizate, în derulare și în perspectivă, prezentarea publicațiilor (cărți, studii de atelier, bibliografii), alte rezultate (expoziții,

evenimente speciale), discuții despre viitoarele strategii de cercetare a minorității rome. Ziua s-a încheiat cu lansarea studiului lui Rudolf Gräf: *Arhitectura roma în România*, studiu ce se află printre puținele, de acest gen, din țara noastră.

Mese rotunde

Masă rotundă pe tema „Carpat-Panel”. Identitatea națională și situația socială a populației maghiare din țările Bazinului Carpatic”

Cluj-Napoca, 6 martie 2008.

Organizatori: Institutului Pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Fundația pentru Cercetări Sociale „Max Weber” din Cluj-Napoca

Numărul participanților a fost în jur de 35.

Punctul de pornire a dezbaterii a fost o cercetare realizată în rândul comunităților maghiare din țările Bazinului Carpatic în cursul anului 2007 pe eșantioane reprezentative din 5 țări, însumând în total 2930 cazuri. Cercetarea a fost inițiată de Fundația pentru Cercetări Sociale Max Weber din Cluj-Napoca, România și Institutul pentru Studiarea Minorităților Naționale și Etnice din cadrul Academiei Maghiare (MTA, Ungaria). Parteneri: Institutul de Cercetări Sociale Forum (Slovacia), Institutul de Cercetări Sociale Lehoczky Tivadar Beregovo (Transcarpatia-Ucraina), Societatea Științifică de Hungarologie (Voivodina-Serbia).

În cadrul acestei cercetări bazate pe chestionar a fost analizată identitatea națională, structura socială, relațiile de pe piața forței de muncă, planurile de viitor, potențialul migrațional, situația școlarizării maghiarilor din țările sus menționate, respectiv relația comunităților maghiare minoritare cu Ungaria și relația cu populația majoritară din propria țară.

La dezbateri au participat: István Horváth, președinte ISPMN, Valér Veres (Universitatea Babeș-Bolyai, respectiv Fundația pentru Cercetări Sociale Max Weber din Cluj-Napoca), în calitate de coordonatori ai cercetării, László Szarka (Academia de Științe a Ungariei Institutului pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale), Attila Z. Papp (Academia de Științe a Ungariei Institutului pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale).

Masă rotundă pe tema „Carpat-Panel”. Identitatea națională și situația socială a populației maghiare din țările Bazinului Carpatic”

București, Departamentul pentru Relații Interetnice, 20 martie 2008

Organizatori: Institutului Pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Fundația pentru Cercetări Sociale „Max Weber” din Cluj-Napoca

Cercetarea „Carpat-Panel” care a fost pentru prima dată prezentată la Cluj – Napoca, a fost dezbătută și la București, unde s-a vizat un alt fel de public.

La această a doua dezbatere au participat: István Horváth, președinte ISPMN, Valér Veres (Universitatea Babeș-Bolyai, respectiv Fundația pentru Cercetări Sociale Max Weber din Cluj-Napoca), în calitate de coordonatori ai cercetării, Irina Culic sociolog, Attila Markó, secretar de stat, DRI, Anton Niculescu, secretar de stat MAE, Erzsébet Gergely, consilier SGG, Sorin Antohi, profesor CEU, Razvan Paraianu, istoric, Moisa Alina, cercetător ISPMN, Sabina Fati, jurnalist „România Liberă”.

Masă rotundă pe tema “Interculturalitate. Probleme vechi și noi. 2008 Anul dialogului intercultural.”

Cluj-Napoca, Universitatea Babeș Bolyai, Facultatea de Studii Europene, 8 mai 2008

Organizatori: Institutului Pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Departamentul pentru Relații Interetnice, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Institutul de Cercetări Socioumane Integrative, Centrul de Studiere a Populației din cadrul Universității Babeș-Bolyai, Institutul de Studii Multiculturale și Interculturale

Numărul participanților a fost în jur de 50.

Manifestările s-au inițiat pe tematica interculturalității, în cadrul programului 2008 – Anul European al Dialogului Intercultural.

Prima manifestare, desfășurată sub forma unei atelier de lucru sub titlul **Interculturalitate - probleme vechi și noi. Clarificări conceptuale**, a fost menită să încurajeze un cadru deschis problematizării pe tematica propusă. În cadrul seriei prelegerilor cu titlul *Interculturalitate – probleme vechi și noi*, au fost susținute prezentări cu privire la *Semantica socială a interculturalității*, *Relația dintre multiculturalism și interculturalitate*; *Articulând dreptul la oraș. Naționalismul clasei muncitoare în Cluj după căderea socialismului*, *De la Timișoara la Nürnberg. Perspective ale incorporării sociale*; „Indigenizare”, „eticizare”. *Dinamici interculturale*; *Moduri de reflectare asupra Clujului ca oraș multicultural*; *Relația dintre multiculturalism și in interculturalitate*.

La cel de-al doilea atelier de lucru cu titlul: **Limite și perspective oferite de studiile interculturale. Perspective metodologice** au fost susținute prelegerile de către cercetătorii participanți în proiectul PHARE „Consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea de parteneriate pentru îmbunătățirea percepției și condițiilor romilor” implementat de Secretariatul General al Guvernului, referitoare la *Excluziunea socială a romilor. Studiu de*

caz din Timișoara; Comunități de romi în comuna Nușfalău, jud. Sălaj; Comunități de romi la Sântana, județul Arad; Relații interetnice în comuna Valea Crișului, județul Covasna.

Ultimul atelier de lucru a fost dedicat tematicii **Căsătorii mixte: concepte, teorii, metode, date**. Pe parcursul discuțiilor s-a urmărit inventarierea principalelor concepte, a căsătoriilor mixte ca experiență interculturală, cât și actualul stadiu al studiilor din științele sociale de pe teritoriul României, cu privire la acest subiect. Totodată, s-au emis și posibile noi direcții de dezvoltare a acestor studii, menite să furnizeze date, materiale și instrumente de studiu asupra interculturalității.

Masă rotundă pe tema legislației românești privind drepturile minorităților naționale, Cluj-Napoca, 10 iunie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (CRDE)

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) în colaborare cu Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (CRDE) a inițiat o serie de mese rotunde pe tematica legislației românești privind drepturile minorităților naționale, cu participarea factorilor de decizie și a actorilor responsabili cu implementarea acestei legislații.

Prima masă rotundă a avut loc în data de 10 iunie 2008 la Cluj-Napoca la sediul CRDE. Scopul acestei întâlniri a fost identificarea celor mai importante probleme în cadrul acestei tematici, pe baza analizei legislației românești privind drepturile minorităților naționale realizate de Radu Chiriță și Anca Sandescu, respectiv conturarea derulării următoarelor două mese rotunde.

La eveniment au participat István Horváth – președinte ISPMN, Levente Salat – președinte executiv CRDE, conferențiar universitar la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, Radu Chiriță – lector universitar la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, Ádám Gábor – director CDRE, Alina Moise – cercetător la ISPMN, István Székely – cercetător la ISPMN, Mária Kovács – expert educațional, Cristian Hetea – director Agenția Națională pentru Romi Cluj, Andrea Bogdan – consilier juridic la ISPMN.

De-a lungul discuțiilor s-au identificat factorii relevanți în analiza acestei tematici, cadrul legislativ, instituțiile relevante și sistemul financiar, respectiv domeniile cele mai importante, problemele și actorii cheie. Cele mai larg dezbătute teme au fost reprezentările minorităților naționale la nivel național și local, politicile lingvistice și educaționale și patrimoniul cultural.

Masă rotundă pe tema legislației românești privind drepturile minorităților naționale, Sfântu-Gheorghe, 22 iulie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (CRDE)

Evenimentul face parte din seria de mese rotunde inițiate de ISPMN și CRDE pe tematica legislației românești privind drepturile minorităților naționale, cu participarea factorilor de decizie și a actorilor responsabili cu implementarea acestei legislații.

Această a doua masă rotundă s-a adresat persoanelor factori de decizie și a actorilor responsabili cu implementarea acestei legislații, din cadrul următoarelor sectoare: administrație publică locală, sănătate publică, educație, sistemul judiciar și poliție. La eveniment au participat reprezentanți locali și județeni ale sectoarelor amintite.

În urma discuțiilor s-a identificat nevoia alocării de resurse financiare și umane autorităților publice locale pentru a pune în aplicare prevederile legale de utilizare a limbilor minorităților naționale în relația cu acestea, pentru a acoperi cheltuielile aferente traducerilor.

De asemenea s-a propus înființarea unei Autorități Lingvistice, de nivel regional sau național, care să sprijine implementarea diferitelor prevederi legale de utilizare a limbilor minorităților naționale în relația cu autoritățile publice locale, prin asigurarea unei traduceri unitare și calitativ corespunzătoare a termenilor de specialitate din diferite domenii, respectiv supervizarea traducerilor realizate de Monitorul Oficial în limbile minorităților naționale;

Masă rotundă pe tema legislației românești privind drepturile minorităților naționale, București, 25 septembrie 2008

Organizatori: Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (CRDE)

Guvernul României, prin Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) a organizat la București în ziua de 25 septembrie 2008 evenimentul dedicat *Zilei europene a limbilor*, sub genericul ***„Carta europeană a limbilor – suport al multilingvismului și dialogului intercultural în România”***. În cadrul acestui eveniment a avut loc o reuniune de lucru interministerială, având ca obiectiv prezentarea stadiului de aplicare a *Cartei europene a*

limbilor regionale sau minoritare, precum și pregătirea primului raport național de monitorizare a modului în care statul român pune în aplicare acest document european.

La propunerea Centrului de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală și a Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, ambele cu sediul la Cluj, a fost inclusă în programul zilei dezbateră cu tema *Drepturile minorităților din România între legislație și practică*. Dezbateră avut ca suport trei prezentări ale unor cercetări recente realizate de specialiști clujeni, având ca temă analiza actelor normative privind drepturile minorităților naționale din România, inclusiv drepturi lingvistice, precum și modul în care reglementările sunt aplicate de instituții.

Referitor la *Carta europeană a limbilor*, după ce au reamintit principiile și dinamica instrumentului juridic european și sistemul de monitorizare a acestuia, reprezentanții DRI și MAE au precizat etapele și operațiunile pe care autoritățile române trebuie să se îndeplinească în lunile următoare, când cele două instituții vor elabora primul raport al statului român privind aplicarea Cartei. Acest raport va trebui să fie trimis Consiliului Europei înainte de 1 mai 2009 și va reuni contribuțiile tuturor ministerelor, autorităților și organizațiilor implicate în procesul de aplicare.

Stadiul de la care pornește România în aplicarea *Cartei limbilor* a fost evaluat prin intervenția reprezentanților instituțiilor, care au prezentat statistici, date, probleme de rezolvat, puncte de vedere, proiecte de viitor. Și-au expus opiniile Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Ministerul Justiției, Ministerul Culturii și Cultelor, Consiliul Național al Audiovizualului, Societatea Română de Televiziune, Societatea Română de Radiodifuziune, Avocatul Poporului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, Ministerul Muncii, Egalității de Șanse și Familie.

Concluziile celor trei mese rotunde au fost rezumate în studiul „Implementarea prevederilor privind drepturile minorităților naționale la nivelul instituțiilor publice” într-un studiu din volumul „Politici de integrare a minorităților naționale din România. Aspecte legale și instituționale într-o perspectivă comparată” editat de CRDE în colaborare cu ISPMN.

Masă rotundă „Secuimea într-o altă perspectivă”, Arcuș, 19 noiembrie

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Consiliul Județean Covasna, Consiliul Județean Harghita

Masa rotundă a avut ca scop analiza politicilor publice referitoare la regiunea Secuimii, în special privind tematicile educației publice, sănătății publice, structurii sociale, situației romilor și a politicilor lingvistice.

Reprezentanții institutului, președintele István Horváth și cercetătorii Tamás Kiss și László Fosztó au ținut câte o prezentare, și anume cele referitoare la politicile lingvistice în regiunea Secuimii, situația romilor în regiune și poziționarea Secuimii în structura socială a Ardealului.

Universități de vară

Universitate de vară „Vino mai aproape”/”Come Closer”, Cluj-Napoca, 12-19 iulie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, Școala de Vară a Universității Central Europene (CEU-SUN), Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Cluj-Napoca, Fundația Tranzit, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, cu finanțare de la Guvernul României, Departamentul pentru Relații Interetnice și Open Society Institute Budapesta.

Numărul participanților a fost în jur de 300.

Această acțiune amplă a inclus o serie de manifestări științifice de tipul mese rotunde, ateliere de lucru, dezbateri științifice, respectiv activități culturale artistice (proiecții de film tematice, concerte de muzică-genuri variate, dans și artă culinară).

De asemenea a fost organizată și o expoziție fotografică, pe baza fotografiilor realizate în cercetarea “Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi”, desfășurată în cadrul proiectului Phare 2004, „Consolidarea Capacității Instituționale și Îmbunătățirea Percepției și Condițiilor Romilor”, implementat de Secretariatul General al Guvernului.

Scopul acestor manifestări a fost acela de a aduce publicul mai aproape de un anumit grup social - romii; grup care adesea este ținut la distanță și exclus din interacțiunile noastre cotidiene. Sensul acestei forme de prezentare a fost acela de a observa și înțelege, diferitele perspective din care poate fi privit un anumit grup și totodată de a provoca o apropiere față de un anumit grup etnic și /sau social, grup care este puternic discriminat de către ceilalți.

Apropierea de celălalt, de un alt grup, constituie primul pas pentru o interacțiune cât mai bună între grupurile sociale. Distanța socială dintre oameni, creează un handicap pentru toți, nu numai pentru unul dintre grupurile implicate! Expoziția organizată în cadrul Universității de vară a ISPMN s-a constituit sub forma unei invitații adresate atât diverselor grupuri de specialiști interesați, dar mai ales, publicului larg. Parcurgând itinerarul linear propus de modul de prezentare al exponatelor, vizitatorii au putut înțelege diferențele dintre cele patru perspective – de la cea mai îndepărtată, a mediei, la cea mai intimă, a fotografiilor de familie – și semnificația apropierii de un grup social sau etnic discriminat de ceilalți, *romii*.

Pe parcursul celor 8 zile de manifestări, publicul a beneficiat de un program extrem de divers. Principalele teme supuse discuțiilor au fost: *Limba Romani în context socio-politic, Problemele eșantionării și categorizării etnice în anchetele sociologice privind populația de*

romi, Cercetări în comunitățile de romi. Probleme metodologice și de eșantionare, Mecanisme de excludere și incluziune socială în comunitățile locale, Școala ca agent al schimbării sau o modalitate de excludere?, Practici pozitive: ONG-uri în educația romilor, Femeile rome – între culturi?, Dincolo de identitate. Cultură și identitate, Muzica roma: folclorul ca și construcție socială, Excluderea și incluziune din perspectivă economică, Romii și economia informală, “Arhitectura romă - palate, vile, case”, “Romii în literatură, scriitori romi”, Roma și/ în media, Reprezentarea romilor în filme documentare și antropologice.

În concluzie, Universitatea de vară a conturat o imagine mai clară asupra cercetărilor existente în domeniu și a funcționat ca un cadru pentru stabilirea unor relații instituționale. A clarificat multe lucruri fără a le simplifica, fără a sacrifica complexitatea problematicii. Am reușit să conturăm mai clar ariile problematice sau lacunare și să evaluăm cunoștințele existente la ora actuală. Totuși, s-a desprins clar ideea, unanim acceptată, că cercetările trebuie aprofundate și extinse. Acest consens și disponibilitatea cercetătorilor și instituțiilor prezente de a crea un cadru formal de colaborare cu institutul nostru arată că așteptările noastre au fost confirmate.

Printre participanți s-au numărat invitați din străinătate, specialiști în studiile despre romi. Printre aceștia, un număr mare de invitați din Ungaria: Csilla Bartha (Lingvist, Academia Stiințifică Maghiară, Budapesta), Dávid Simon (sociolog, ELTE, Budapesta), Gábor Kézdi (economist, CEU, Budapesta), Éva Kovács (Janus Pannonius University, Pecs), Feischmidt Margit (Universitatea din Pecs, Ungaria), Katalin Kovalcsik (ASU, Institutul de Muzicologie, Budapesta), Anikó Bernát (TÁRKI – Social Research Institute), Ildikó Plájás (doctorand, Universitatea din Pécs).

Tabăra de vară de științe sociale, Szeltersz, 21-24 august 2008

Organizatori: Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Academia de Științe a Ungariei – Institutului pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale

Anul acesta a avut loc cea de a VI-a ediție a tabărei de vară de științe sociale din Szeltersz, județul Harghita. Scopul acestui eveniment este acela de a întruni cercetători, cadre didactice universitare și studenți din domeniul sociologiei, antropologiei, istoriei, literaturii și politologiei, interesați în cercetări privind problemele minorităților naționale din România.

La tabăra de vară au participat peste 60 de persoane. Programul consta din prezentări, discuții și lansări de carte. Textele prezentărilor puteau fi descărcate de pe internet cu câteva zile înainte de începerea taberei (http://ispmn.gov.ro/hu/noutati_anunturi_hu.html, www.mtaki.hu).

Astfel ascultătorii aveau posibilitatea de a participa activ la discuțiile care au urmat prezentările.

În cadrul discuțiilor a fost prezentat profilul instituției, activitățile principale ale acestuia, proiectele și cele mai mari evenimente inițiate de către acesta în cursul acestui an. Totodată cercetătorii institutului au schițat actuala situație a unor minorități etnice din România.

Seminarii săptămânale, workshopuri

Seminariile săptămânale sunt prelegeri, mese rotunde inițiate de ISPMN cu scopul dezbaterii diferitelor teme din domeniul relațiilor etnice, minorităților naționale și naționalismului – prezentările fiind realizate de câte un cercetător:

Workshop pe tema “Despre rețelele sociale și culturale a muzicanților romi din zona etnografică Călata”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 24 ianuarie 2008

Prezentat de Könczei Csongor, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Conștiința istorică, mitologie și naționalism”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 14 februarie 2008

Prezentat de Kozák Gyula, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Procese de identificare în comunități de romi”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 21 februarie 2008

Prezentat de Fosztó László, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Bazinul Carpatic”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 14 martie 2008

Prezentat de Kiss Tamás, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Segmentele schimbării mentalității religioase: secularizarea și apariția sectelor în satele ceangăiești”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 20 martie 2008

Prezentat de Peti Lehel, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Întreprindere de memorie după 1989 în Cluj-Napoca”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 27 martie 2008

Prezentat de Jakab Albert Zsolt, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Măsuri educaționale pentru minoritatea roma din România - studiu de caz: Nușfalău”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 3 aprilie 2008

Prezentat de Toma Stefánia, cercetător ISPMN

Workshop pe tema “Modele de integrare a islamului în România”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 29 mai 2008

Prezentat de Kozák Gyula, cercetător ISPMN

Workshop pe tema: Prezentarea studiilor de caz realizate în cadrul proiectului “Incluziune 2007” în cadrul Universității de vară "Vino mai aproape"

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 14 iulie 2008

Participanți: Toma Stefánia, Peti Lehel cercetători ISPMN

Expoziții

Expoziție fotografică „Vino mai aproape”/”Come Closer”, Cluj-Napoca, 12-19 iulie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, Școala de Vară a Universității Central Europene (CEU-SUN), Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Cluj-Napoca, Fundația Tranzit, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, cu finanțare de la Guvernul României, Departamentul pentru Relații Interetnice și Open Society Institute Budapesta.

A fost organizată o expoziție fotografică care cuprinde 100 de fotografii realizate în cadrul cercetării „Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi”, desfășurată în proiectul Phare 2004, „Consolidarea Capacității Instituționale și Îmbunătățirea Percepției și Condițiilor Romilor”, implementat de Secretariatul General al Guvernului. Scopul acesteia este acela de a ghida, a îndruma publicul mai aproape de un anumit grup social – romii, grup care adesea este ținut la distanță și exclus din interacțiunile noastre cotidiene. Scopul acestei expoziții a fost totodată, de a oferi un discurs alternativ la cele existente, în ceea ce privește problematica populației roma. Acest tip de material - respectiv cel vizual -, a fost menit totodată să ilustreze experiența de teren a cercetătorilor din domeniul științelor sociale implicați în studiul comunităților roma - ca experiență interculturală. Expoziția a oferit o „invitație” de a pătrunde în lumea comunităților de romi studiate în cadrul proiectului Phare 2004, o încercare de apropiere față de „celălalt”, cel diferit etnic; prin intermediul acestei expoziții, fotografia a devenit instrument de negociere interculturală.

Parcurgând itinerarul propus de modul de prezentare al exponatelor, vizitatorii au putut înțelege diferențele dintre diversele perspective de reprezentare ale romilor – de la cea mai îndepărtată, a mediei, la cea mai intimă, a fotografiilor de familie – și semnificația apropierii de un grup social sau etnic discriminat de către ceilalți.

Expoziție fotografică „Vino mai aproape”/”Come Closer”, București, 6-8 octombrie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, Agenția Națională pentru Romi, Departamentul pentru Relații Interetnice, Parlamentul României - Camera Deputaților.

Expoziția fotografică cu tema *Romii în societatea românească de azi*, expoziție sub genericul „Vino mai APROAPE!” - „Come CLOSER!” care a fost pentru prima dată

expusă la Cluj – Napoca, în cadrul Universității de vară cu același nume a ajuns la începutul lunii octombrie la București.

Dacă la prima expunere a acesteia, se viza un public cât mai divers reprezentanți ai ONG și instituțiilor care promovează interesele minorității rome și a minorităților etnice în general și mass media locală/județeană., cu ocazia acestei manifestări, a fost vizat un alt segment de public: acela al oamenilor aflați pe poziții de decizie, învestite cu puterea de a iniția măsuri pentru prevenirea și combaterea unor acțiuni discriminatorii la adresa romilor.

Ceremonia de deschidere a avut loc în data de 6 octombrie 2008, la ora 10, eveniment la care au luat cuvântul: István Horváth - președintelui ISPMN, Marko Attila - secretar de stat, Departamentul pentru Relații Interetnice, Cerasela Bănică – reprezentant al Agenției Naționale pentru Romi. Tot cu ocazia acestui eveniment a fost prezentat *Strategia de cercetare a Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, privind minoritatea romă 2009 - 2012.*

Expoziție fotografică „Vino mai aproape”/”Come Closer”, Torino, 25 noiembrie 2008

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), Centrul European și Internațional pentru Studii asupra Migrației (FIERI – International and European Forum of Migration Research)

Expoziția fotografică „Come Closer” a fost vernisată pe data de 25 noiembrie 2008 la ora 19 la Torino, în sala de conferințe a grupului Abele, și a rămas deschisă spre a fi vizitată de către publicul larg până pe data de 10 decembrie 2008. Astfel, după ce această expoziție a fost deschisă publicului larg la Cluj – Napoca, la Casa Tranzit în iulie 2008, iar mai apoi la Palatul Parlamentului în octombrie 2008, unui segment diferit de public (actorii aflați pe poziții de decizie), în noiembrie - decembrie 2008 a venit rândul publicului din Torino să fie familiarizat cu perspectiva oferită de materialele din cadrul acesteia.

Expoziția a avut un scop precis: acela de a ghida, a îndruma publicul mai aproape de un anumit grup social – romii, grup care adesea este ținut la distanță și exclus din interacțiunile noastre cotidiene.

Această expoziție a fost dublată de o zi de conferință, în cadrul căreia au fost dezbătute subiecte axate pe problematica romilor din Italia și România.

Expoziția „Cine îi recunoaște? Tudsz róluk? Missing 1944–2008”, Cluj-Napoca, 23 mai – 5 iunie 2008

Organizator: Fundația Tranzit, Colaboratori (experți): Attila Gidó (Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale), Dániel Löwy (USA), Júlia Szilágyi (UBB), Zoltán Tibori Szabó (ziarul „Szabadság”).

Numărul vizitatorilor expoziției a fost în jur de 1000.

Scopul proiectului a fost atragerea atenției publicului orașului asupra evenimentelor petrecute în urmă cu 64 de ani la Cluj. În 1944 populația evreiască din Ardealul de Nord a fost ghetoizată și deportată în lagărele de exterminare germane. Aceste măsuri au lovit cca. 13% din locuitorii orașului Cluj-Napoca. Proiectul a cuprins o expoziție, un catalog tipărit și o galerie virtuală accesibilă pe internet.

La baza expoziției au stat două albume conținând în total 150 de fotografii alb-negru, găsite de către deportații întorși din lagăre. Persoanele din fotografii nu au fost identificate până acum. Expoziția tematizează lipsa care s-a produs prin deportarea și exterminarea în masă a populației evreiești din Cluj, folosind spațiile interioare și exterioare a clădirii fostei sinagogi Poale Tzedek, sediul Casei Tranzit.

Catalogul tipărit conține toate fotografiile expuse, trei studii asupra istoriei evreilor din Cluj și un eseu scris de Júlia Szilágyi, profesor universitar UBB. Studiul lui Attila Gidó, cercetător ISPMN prezintă viața interbelică a comunității evreiești din acest oraș.

Fotografiile expuse precum și studiile pot fi accesate pe pagina web: www.missingsince1944.ro.

Realizare filme, cd-uri, dvd-uri

Realizarea filmului „În căutarea armenilor: Gheorgheni”

În perioada decembrie 2007 – februarie 2008 s-a realizat un film antropologic-documentar având titlul „În căutarea armenilor: Gheorgheni” despre identitatea și conștiința istorică al comunității armenesti din Gheorgheni, aceștia fiind fondatorii culturii orășenești al acestei localității din județul Harghita.

Inițiatorul și creatorul acestui film a fost ISPMN în colaborare cu Fundația Pentru Cercetarea Regiunilor Europei Centrale (Budapesta, Ungaria) și Universitatea Creștină Pázmány Péter – Facultatea de Antropologie și Media (Budapesta).

Filmul are la bază un focus-group cu membrii comunității armenesti din Gheorgheni despre identitatea și conștiința istorică armenească.

Institutul a avut rolul de îndrumător metodologic al realizării acestui focus-grup, respectiv a contribuit la organizarea și desfășurarea acestuia, și la interpretare a rezultatelor obținute.

Realizarea dvd-lui „Povestiri din Armenopolis”

Institutul Pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, în colaborare cu Centrul de Cercetarea al Relațiilor Interetnice a realizat dvd-lui „Povestiri din Armenopolis”.

Concepția dvd-ul este sistematizarea și păstrarea acelor fotografii de familie din arhivele personale, care – pentru comunitatea armeană din Gherla – sunt considerate reprezentative din punctul de vedere al memoriei colective și al identității armenesti.

Materialul audio-vizual se compune din două unități: prima parte are ca scop prezentarea povestirilor de familie prin fotografiile strămoșilor, cu comentariile subiectelor de interviu. Partea a doua are ca temă orașul Gherla, fondat și construit de armeni, și conține fotografii despre monumente, biserici, diferite instituții reprezentative pentru localnici (de exemplu muzeul armean, orfelinatul, școala etc.).

Dvd-ul a fost prezentat în data de 1 iunie 2008 la parohia armeano-catolică din Gherla, în prezența unei părți semnificative a comunității armenesti din oraș.

Editare cărți

Sociologia migrației. Teorii și Studii de caz românești

Cartea „Sociologia Migrației“ în apariție la Polirom la începutul anului 2009 este o colecție de articole care tratează pe larg tematica migrației românești. Cartea cuprinde o introducere teoretică și o introducere în istoria migrației românești, fiind urmată de trei părți: migrația etnică, modele de migrație românească și dinamici globale, partea de încheiere referindu-se la efectele ale migrației în România. O astfel de analiză a migrației, care introduce publicului românesc problematica migrației din perspective teoretice și metodologice diferite, este absolut necesară înțelegerii migrației românești.

Nu numai că migrația românească este extrem de dinamică, ea devenind mai ales după 2002 una dintre migrațiile cele mai importante dinspre estul către vestul Europei; este și o migrație foarte complexă, în care cadrele conceptuale și teoretice ‚clasice‘ nu mai pot fi utilizate întru totul. Migrația românească surprinde prin schimbarea rapidă a *pattern*-urilor de migrație, generată de modificarea succesivă a regimurilor de migrație de după 1989. De aceea, abordarea propusă este ca prin studiul migrației românești să familiarizăm publicul român cu teoriile utilizate în cercetarea migrației contemporane.

Mai mult decât atât, autorii articolelor sunt cercetători, profesori, doctoranzi la diferite facultăți din Europa și Statele Unite ale Americii. Rogers Brubaker și Thomas Faist spre exemplu, sunt nume consacrate în cercetarea migrației. Cea mai mare parte din articole au apărut deja în cadrul unor reviste majore de migrație și etnicitate, precum contribuțiile Danei Diminescu, a lui Jon Fox, Bénédicte Michalon, Tim Elrick, sau István Horváth.

În fine, un volum de studii și teorii despre migrație este absolut necesar în contextul în care România devine pe zi ce trece din țară de emigrare, țară de imigrare. Iar problematica diversității culturale și a migrației în cazul unor comunități etnice noi ce încep să apară și vor începe să se dezvolte, este o temă inedită, dar total necunoscută publicului românesc.

Incluziune și excludere. Studii de caz asupra comunităților de romi din România, Fleck Gábor – Fosztó László – Kiss Tamás (editori)

Volumul conține studii de caz asupra mecanismelor de integrare/excludere a romilor. Studiile au fost selectate și restructurate din 36 rapoarte de teren, efectuate în cadrul cercetării ***Incuziune 2007***, finanțat de Phare și efectuat de Human Dynamics. Volumul așadar conține o

introducere și 12 studii de comunitate. Introducerea va prezenta în scurt proiectul de cercetare și va introduce temele majore a volumului. În general volumul tratează diferitele forme a excluziunii sociale prin metodele specifice studiilor de comunitate prezentând cazuri concrete empirice. Focusul studiilor este pe particularități locale ale mecanismelor integrării/excluziunii.

Anticipăm să demonstrăm diversitatea acestor mecanisme, însă putem delimita trei teme majore, la care va reflecta și introducerea. Aceste sunt: (a) economia locală și participarea diferențiată pe piața forței de muncă; (b) politica locală, tehnici de control, structurile de leadership/mediatori comunitari; (c) structurile simbolice, mecanismele categorizării sociale.

Minoritatea maghiară în perioada comunistă, Olti Ágoston (editor)

Volumul conține 17 studii reprezentative despre istoria minorității maghiare scrise de cercetătorii de istorie contemporană. Studiile au fost scrise pe parcursul a mai multor programe de cercetare: Minorități noi și vechi în Europa Centrală, Regiunea Autonomă Maghiară, Cooperativele din România etc.

Această temă este extrem de vastă de aceea am grupat studiile în jurul a trei teme distincte: descrierea proceselor de integrare de stânga cu impact asupra minorităților naționale, descrierea momentelor de cotitură, și descrierea instituțiilor. Abordarea acestor teme se realizează cu folosirea izvoarelor arhivistice și cu utilizarea metodologiei istoriei sociale.

Până acum aceste studii nu au fost accesibile cititorilor în limba română, credem că publicarea rezultatelor științifice va avea un impact favorabil asupra mediului științific și în rândul publicului larg.

Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv, Horváth István – Tódor Erika Mária (editori)

Volumul include studiile elaborate pe baza prezentărilor de la conferința, organizată cu această tematică în perioada 12-13 iunie 2008, la Universitatea Sapientia, Miercurea-Ciuc, întrunire științifică inițiată de Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.

Dezbaterile științifice au avut ca finalitate inițierea căutării și a găsirii unui repertoriu semantic comun, obiectiv în problematica teoriei și a practicii educaționale în context multilingv.

Cartea include studii în limba română din domeniul bi- și multilingvismului, aparținând autorilor români și străini, fenomenul discutat căpătând astfel explicații din perspective euristice diferite. Studiile volumului –în conformitate cu finalitățile conferinței- urmăresc, în primul rând, problematica achiziției limbii române în școlile cu limba de predare în limbile minorităților naționale și propun abordări din domeniul lingvisticii contrastive, al socio-lingvisticii, al sociologiei, al pedagogiei limbii, al politicilor și al practicilor educaționale, etc.

Dezbaterea academică a temei menționate este actuală din mai multe considerente. Cel mai important motiv reprezintă performanțele slabe ale elevilor care studiază în școlile cu limba de predare în limbile minorităților naționale la disciplina limba și literatura română. Apoi, se poate constata că din dezbaterea politică și publică conturată în legătură cu acest fenomen lipsesc analizele empirice fundamentate și argumentele științifice. Nu în ultimul rând, trebuie remarcat faptul că, România este sub un proces de monitorizare în ceea ce privește implementarea Convenției Cadru pentru Minorități și a Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare, drept urmare, racordarea la dimensiunile europene impune clarificări ale ”specificului local”.

Caracterul inedit al acestui volum rezidă tocmai în tematica propusă abordării, căci problematica bilingvismului instituțional în contextul structurilor școlare ale sistemului de învățământ din România reprezintă la ora actuală o temă mai puțin abordată la nivelul discursurilor științifice. Deși, aspectele bi- și multilingvismului sunt larg dezbătute în literatura de specialitate ale zilelor noastre, elementele specifice ale unui context socio-cultural și lingvistic impun abordări euristice centrate pe acest specific, ca fundament al alterității.

Conferința organizată urmărea atât finalități diagnostice, cât și prognostice, căci s-a propus radiografierea cercetărilor existente la ora actuală în acest domeniu, urmărind, pe de o parte, să se identifice domeniile deficitare, iar, pe de altă parte, să se inițieze proiecte de ameliorare și să se contureze direcții și principii de dezvoltare. Concluziile conferinței au relevat cu certitudine necesitatea fundamentării unui limbaj de specialitate în acest domeniu, limbaj care să permită denotarea riguroasă a fenomenelor specifice acestui domeniu. Considerăm că motivația majoră a publicării studiilor în volum o constituie tocmai inițierea fundamentării unui lexic univoc de specialitate.

Coordonatorii acestui volum nu își asumă responsabilitatea privind conținutul articolelor, consideră însă că specificul răspunsurilor formulate la această invitație (provocare), au o valoare documentară, căci oglindesc un mod și un nivel specific de înțelegere, de abordare și interpretare a unei realități socio-psiho-pedagogice care impune o aprofundare inter-disciplinară, în corelație cu cerințele unei societăți bazate pe cunoaștere.

Sperăm că studiile acestui volum vor reprezenta un cadru de reflecție pentru cercetători, specialiști, profesori preocupați de problematica bi(multi)lingvismului instituțional.

Album foto: Cu un pas mai aproape. Altfel de imagini despre romii din România

Albumul, de aproximativ 280 de pagini, format A4, color, compus din fotografii realizate în cadrul cercetării „Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi”, desfășurată în proiectul Phare 2004, „Consolidarea Capacității Instituționale și Îmbunătățirea Percepției și Condițiilor Romilor”, implementat de Secretariatul General al Guvernului are menirea de a oferi cititorilor diferite perspective asupra comunităților de romi ce trăiesc pe teritoriul României. Editorii albumului sunt Gabor Fleck și Peter Szuhay. Mai precis, albumul conține fotografii ce oglindesc scene de viață surprinse în 10 comunități roma din România, comunități studiate în cadrul cercetării mai sus menționate. Cele 10 comunități roma sunt înfățișate din patru perspective diferite: prima – o ilustrare a reprezentării formale/stereotipe a romilor, exemplificare a modului în care cel mai adesea aceștia sunt reprezentați în diferite contexte; cea de-a doua, mai empatică – este constituită din fotografiile realizate de către cercetători în cadrul cercetării „Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi”, de-a lungul săptămânilor petrecute în comunitățile studiate; cea de-a treia, care constă practic într-o *autoreprezentare* – perspectivă asupra propriei imagini – a rezultat din selecția realizată asupra fotografiilor pe care membrii comunităților și le-au făcut singuri cu aparate de fotografiat de unică folosință; și nu în ultimul rând, perspectiva mai „subiectivă” care este compusă din fotografii de familie, pe care cercetătorii le-au adunat de la membrii comunităților, din albumele lor de familie.

Albumul oferă în acest mod o fereastră deschisă spre o lume ce mult prea des este ținută la distanță. Luând forma unui mozaic de imagini în oglindă despre *diferențe* și *egalități* – diferențele dintre perspectivele ilustrate și diferențele existente între comunitățile de romi din România și egalitățile existente între autoreprezentări și fotografiile de familie ale

membrilor din comunitățile Roma dar mai ales, fotografiile de familie existente în albumul fiecăruia, indiferent de apartenența sa etnică – albumul se adresează unui public larg și nu doar unuia specializat pe tematică.

Publicații

Studii de atelier. Cercetarea minorităților naționale din România

Editori: Bokor Zsuzsa, Horváth István

Pe parcursul anului 2008, Institutul Pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a lansat primele șapte ediții ale seriei „Studii de atelier. Cercetarea minorităților naționale din România”. Studiile de atelier urmăresc principalele direcții de cercetare ale Institutului: dinamica etno-demografică a minorităților din România, patternuri ale segregării etnice, bilingvismul, analiza politico-instituțională a schimbărilor de abordare în domeniul politicilor față de minoritățile naționale, migrația etc. Studiile sunt editate în mai multe limbi iar autorii articolelor sunt cercetătorii institutului și colaboratori ai acestuia.

- Nr. 1: Kiss Tamás – Csata István: „Evoluția populației maghiare din România. Rezultate și probleme metodologice. – Evolution of the Hungarian Population from Romania. Results and Methodological Problems”. Studiul își propune să analizeze evoluția demografică a populației maghiare din România și prezintă problemele aplicării metodelor demografice standard pe populații minoritare.
- Nr. 2: Veres Valér: „Analiza comparată a identității minorităților maghiare din Bazinul Carpatic. – A Kárpát-medencei magyarok nemzeti identitásának összehasonlító elemzése”. Studiul analizează caracteristicile identității naționale a comunităților maghiare din cinci țări, interpretând totodată și efectele indirecte pe care le-au avut schimbările sociale, economice și politice asupra identității acestor comunități.
- Nr. 3: Fosztó László: „Bibliografie cu studiile și reprezentările despre romii din România – cu accentul pe perioada 1990–2007” – este o culegere de date a documentelor și analizelor asupra politicilor publice, sociale, educaționale referitoare la romi. Ea se adresează cercetătorilor din științele sociale, interesați de problemele romilor și de relațiile interetnice, persoanelor și instituțiilor active în dezvoltarea comunitară sau celor angajate în îmbunătățirea situației romilor din România și din regiunea est-europeană.
- Nr. 4: Remus Gabriel Anghel: „Migrația și problemele ei: perspectiva transnațională ca o nouă modalitate de analiză a etnicității și schimbării sociale în România”. Articolul prezintă un studiu de caz asupra transnaționalismului (migrația comunităților de români din Borșa la Milano) sugerând totodată câteva modalități prin care transnaționalismul, ca teorie și perspectivă de cercetare, poate constitui o nouă modalitate de analiză în cazul etnicității din Europa de Est.

- Nr. 5: Székely István Gergő: „Soluții instituționale speciale pentru reprezentarea parlamentară a minorităților naționale”. Lucrarea prezintă o sinteză care trece în revistă reglementările electorale speciale menite să faciliteze reprezentarea parlamentară a minorităților naționale din mai multe țări.
- Nr. 6: Toma Stefánia: „Roma/Gypsies and Education in a Multiethnic Community in Romania”. Articolul prezintă rezultatele unei cercetări efectuate într-o comunitate multiethnică din România. Analiza autoarei se concentrează asupra laturii socio-economice a relațiilor interetnice.
- Nr. 7: Marjoke Oosterom: „Raising your Voice: Interaction Processes between Roma and Local Authorities in Rural Romania”. Studiul abordează dintr-o perspectivă nouă fenomenul excluziunii sociale prin descrierea proceselor sociale și a situațiilor locale din unele comune românești, cât și prin analiza relațiilor dintre comunitățile roma și autoritățile locale.
  - Rudolf Gräf: „Arhitectura roma în România”
  - Horváth István: „Elemzések a romániai magyarok kétnyelvűségéről”
  - Gidó Attila: „The Transylvanian Jewish. A Short History”
  - Tódor Erika: „Analytical aspects of institutional bilingualism” Kiss Tamás–Barna Gergő: „Tineretul maghiar din România 2008. Dimensiuni comparative. Starea socială, așteptările tineretului maghiar din România. Anchetă sociologică”
  - Székely István Gergő: „Local representation of national minorities – An evaluation of romanian electoral legislature through the results of the 2004 and 2008 local elections”
  - Yaron Matras: „The future of Romani: Toward a policy of linguistic pluralism”
  - Mohácsék Magdolna: “Analiza finanțării alocate organizațiilor minorităților naționale”

Fondul de documente al Centrului de documentare

În perioada martie – octombrie 2008 s-a constituit fondul de documente al Centrului de documentare. Până în prezent colecția cuprinde în total 779 de volume (luate în inventar): 746 de cărți (monografii, respectiv materiale de referință – dicționare, enciclopedii și atlase), 32 buc. publicații periodice, respectiv 1 buc. material audiovizual. Conform actelor de însoțire valoarea totală a fondului este de 72583,7 RON.

În perioada menționată fondul de documente s-a dezvoltat prin achiziții directe și două donații. Au fost inițiate și abonări pentru anul 2008 la reviste de specialitate (14 titluri în total, care vor fi luate în inventar după ce toate numerele seriilor curente vor fi livrate). De menționat sunt și alte donații în curs, prin care fondul se va îmbogăți până la sfârșitul anului cu cărți, hărți, rapoarte, publicații periodice, respectiv dvd-uri. Totodată s-a derulat și un proces de licitație, în urma căruia se estimează că vor fi cumpărate cca. 250 de cărți de specialitate.

Domeniile de colecție au fost concepute în conformitate cu domeniile de cercetare ale ISPMN și cu obiectivele ale Centrului de documentare, și anume de a crea o bibliotecă de specialitate în domeniul studierii minorităților etnice. Astfel în primul an de funcțiune s-a concentrat pe literatura de specialitate despre romi (istoria romilor, romii din România, studii interdisciplinare, lingvistica limbii romani etc.), respectiv bilingvism și multilingvism (sociolingvistică, psiholingvistică, studii caz etc.). Concomitent s-a început și dezvoltarea fondului de carte și a colecției de publicații periodice pe următoarele domenii: relații interetnice, naționalism și etnicitate, drepturi ale minorităților etnice, migrație, metode de cercetare, sociologie, antropologie și etnografie. În ceea ce privește minoritățile etnice din România fondul de carte cuprinde într-un număr considerabil și publicații științifice despre maghiari, armeni și sași, respectiv publicații editate de către fiecare minoritate în parte. Colecția multimedia s-a întemeiat în urma donațiilor de documentare despre maghiarii și romii din România (istoric, obiceiuri, etc.) pe dvd-uri, respectiv din materiale audiovizuale realizate de cercetătorii institutului.

Referitor la clasificarea pe limbi a documentelor se poate spune că, din fondul intrat în inventar, aproape jumătate sunt în limba română (318 buc.), o mare parte în limba engleză (250 buc.) și maghiară (134 buc.), iar restul în franceză, germană și romani. Cu excepția revistelor științifice editate în limba maghiară (Korall), respectiv în franceză (Etudes

Tsiganes) toate celelalte titluri abonate sunt în limba engleză și indexate în baze de date internaționale:

- Ethnicities
- Ethnic and Racial Studies
- Journal of Ethnic and Migration Studies
- International Migration Review
- Nationalities Papers
- Nationalism and Ethnic Politics
- Nations and Nationalism
- East European Politics and Societies
- Gender & History
- Continuum: Journal of Media & Cultural Studies
- Romani Studies
- Journal of Musicological Research

Pe lângă activitățile de inventariere și achiziție s-a început și descrierea bibliografică în format electronic, astfel până în prezent aproximativ 100 de titluri au fost prelucrate. În urma realizării parametrilor tehnici și a introducerii datelor bibliografice în baza de date specifică acesta din urmă va fi disponibilă online și căutabilă și din afara institutului, iar astfel va permite accesul la informații despre literatura de specialitate de ultimă oră și cercetătorilor externi, ca a doua categorie de utilizatori ai Centrului de documentare.

Cercetări și anchete sociologice

Ancheta sociologică – Modele de segregare etnică din România. Ghetouri rurale din România

În contextul dezvoltării politice a României – împreună cu aderarea la UE – studiile științifice referitoare la situația populației roma din România și la procesele sociale care perpetuează inegalități, au devenit necesare pentru crearea și ajustarea politicilor publice.

Prezentul proiect are ca scop cercetarea fenomenului de segregare etnică prin prisma instituțiilor locale – Primăria și Poliția – acestea fiind instituțiile care au experiență directă privind implementarea unor programe care vizează populația roma, și privind efectele acestora asupra contextului social. Cercetarea permite identificarea unor „practici bune”, dar și a măsurilor care au avut efecte nedorite.

Metodologia cercetării constă în aplicarea unui chestionar în toate localitățile rurale din România în cadrul Primăriilor și a Poliției. Pe baza rezultatelor provenite din analiza datelor, se va construi un mic eșantion de localități unde vor fi efectuate interviuri – și după caz interviuri de grup – și prezentate ca studii de caz. Prima trimitere poștală a chestionarelor s-a efectuat în data de 2008 martie 18. Chestionarele au fost trimise în 1900 localități rurale din România. Până la a doua trimitere din data de 2008 august 8, am primit 640 chestionare completate din partea Secțiilor de Poliție și 1087 chestionare completate din parte Primăriilor. La a doua trimitere poștală am trimis 813 de chestionare la Primării (la acele care nu au trimis chestionarul completat din prima rundă). În prezent se efectuează introducerea datelor în baza de date.

În cadrul aceluiași proiect s-a efectuat și o cercetare bibliografică pe tema conflictelor interetnice, atât literatură teoretică, cât și studiile de caz făcute în România despre unele cazuri conflictuale dintre romi și populația majoritară (Ex. Hădăreni, Mihail Kogălniceanu).

O a doua componentă este realizarea unui dosar mass-media despre conflictul de la Apața (județul Brașov, 28 august 2007). Acest dosar conține articolele publicate în presa online în limba română și maghiară despre cazul Apața. Publicațiile au fost monitorizate timp de o lună de la data conflictului, categorizând articolele după tipul lor (reportaj, editoriale, știri, etc.).

Tabăra de cercetare – Poienile de sub Munte, județul Maramureș, 18-24 iulie 2008

